

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VÝKON PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY
Z HLEDISKA ALTERNATIVNÍHO TRESTU
DOMÁCÍHO VĚZENÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ
REPUBLIKY**

Autor práce: Denisa Havarová, DiS

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Milan Kocík

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce – v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS a v tištěné podobě knihovnou VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Milanovi Kocíkovi, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

Havarová, D. *Výkon probační a mediační služby z hlediska alternativního trestu domácího vězení na území České republiky*: bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. 2018. 58 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Milan Kocík.

Klíčová slova: Probace, mediace, vězeňství, alternativní tresty, řešení alternativního trestu domácí v České republice

Bakalářská práce se zabývá problematikou alternativních trestů v České republice z hlediska Probační a mediační služby, kdy téma je zpracováno zejména z pohledu řešení alternativního trestu domácího vězení. Práce také analyzuje činnost Probační a mediační služby od historického vývoje po současnost. Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnocení a komparace statistik alternativního trestu domácí vězení z pohledu restorativní justice s důrazem na efektivitu daného alternativního trestu.

ABSTRACT

Havarová, D. *The Performance of the House Arrest by the Probation and Mediation Service of the Czech Republic*: Bachelor Thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies. 2018. 58p. Thesis Supervisor : Mgr. Milan Kocík.

Keywords: Probation, Mediation, Penitentiary, Alternatives to Imprisonment, House Arrest.

The Bachelor Thesis deals with the Alternatives to Imprisonment in the Czech Republic with respect to the Probation and Mediation Service. The House Arrest as the Alternative to Imprisonment is emphasized. The Historical Development of the Probation and Mediation Service is also analyzed. The Goal of the Bachelor Thesis is the Evaluation and the Comparison of the Statistic of the House Arrest from the Perspective of the Restorative Justice with an Emphasis on the Effectiveness of the Alternative to Imprisonment.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 ZÁKLADNÍ POJMY A JEJICH VYMEZENÍ.....	10
3 HISTORIE V PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBĚ A JEJÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY.....	11
3.1 Historie Probační a mediační služby v České republice	11
3.2 Restorativní justice.....	13
3.3 Právní úprava Probační a mediační služby	14
4 JEDNOTLIVÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY UPRAVUJÍCÍ ČINNOST PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY.....	16
4.1 Výchovní opatření u mladistvých a dohled probačního úředníka	18
5 ALTERNATIVNÍ TRESTY	19
5.1 Alternativní tresty v širším pojetí, propadnutí majetku, peněžité trest a propadnutí věci	20
5.2 Alternativní trest v užším pojetí – obecně prospěšné práce, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody	21
5.3 Ostatní alternativní tresty	22
6 VÝKON TRESTU DOMÁCÍ VĚZENÍ	25
6.1 Historie trestu domácího vězení.....	26
6.2 Výkon probačního úředníka z hlediska trestu domácího vězení.....	27
6.3 Monitorovací systém	27
6.4 Srovnání v okolních zemích z pohledu alternativního trestu domácího vězení	30
6.5 Monitoring v praxi z pohledu probačního úředníka.....	32
7 STATISTICKÉ POROVNÁNÍ A ZHODNOCENÍ DOMÁCÍHO VĚZENÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY.....	37

ZÁVĚR.....	42
SEZNAM LITERATURY	44
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	48

ÚVOD

Probační a mediační služba je služba zajišťující výkon alternativních trestů a opatření. V současnosti je nedílnou součástí všech světových trestních systémů. Vývoj v České republice byl zaznamenán v 70. letech 20. století a budován byl od roku 1996. Zákonem byla tato „služba“ ustálena zákonem č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě v platném znění a činnost zahájila k 1. 1. 2001. Tímto zákonem byly vytvořeny personální a organizační podmínky pro ukládání a výkon alternativních trestů.

Restorativní justice je rozvíjejícím se odvětvím, a proto Probační a mediační služba klade důraz na rozvoj své práce. Práci s pachateli a oběťmi trestných činů. Nedílnou součástí Probační a mediační služby je také součinnost se zahraničními institucemi, odkud se čerpají inspirace pro další vývoj a zkušenosti s fungováním zavedených metod. Na základě těchto poznatků Probační a mediační služba vytvořila koncept rozvoje probace a mediace až do roku 2025. Tento koncept se opírá především o evropské právní dokumenty, jimiž jsme jako členové Evropské unie vázáni.

Bakalářská práce se zabývá alternativními tresty v České republice z hlediska Probační a mediační služby. Téma je zpracováno z pohledu řešení alternativního trestu domácí vězení. Toto téma je v současnosti více než aktuální, neboť se jedná o alternativní trest, kdy pachatel je omezen na osobní svobodě, ale zároveň je za stanovených podmínek ponechán v běžné životě. Hlavním cílem je zhodnocení a komparace statistik alternativního trestu domácí vězení z pohledu restorativní justice.

Práce je rozdělena do dvou částí, kdy v první části budou vysvětleny důležité pojmy, význam Probační a mediační služby, historie vzniku Probační a mediační služby a vyjmenovány alternativní tresty. Druhá část práce bude zaměřena na statistiku alternativního trestu domácího vězení v České republice, jež bude ukazovat na výkon činnosti Probační a mediační služby z hlediska efektivity daného alternativního trestu.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Bakalářská práce se zabývá tematikou výkonu Probační a mediační služby. Popisuje a analyzuje její činnost a výkon s důrazem na neustálou nutnost rozvíjení se v oblasti prevence kriminality. Dále se zaměřuje na minimalizování rizik a zamezení opakování těchto rizik. Řešení konfliktů pocházejících z trestné činnosti a péči o oběti trestných činů a přispíváním k její odbornosti.

Téma je zpracováno z hlediska alternativního trestu domácího vězení a to z pohledu restorativní justice, jakožto dynamického odvětví v oblasti trestního soudnictví, které se zaměřuje na obnovení poměrů, než na potlačování násilí.

Budou zde popsány základní pojmy, uvedeny právní předpisy a popsány jednotlivé alternativní tresty. Dále zmapována činnost od historického vývoje po současnost. Zhodnocením a komparací statistik bude zjišťován výkon činnosti Probační a mediační služby z hlediska efektivity daného alternativního trestu, tedy trestu domácí vězení.

2 ZÁKLADNÍ POJMY A JEJICH VYMEZENÍ

Probace je v trestním právu pojem, který zahrnuje dohled nad obviněným, obžalovaným, odsouzeným a nad alternativními tresty.

Probační úředník je pracovník, který zajišťuje pomoc pachateli trestného činu, aby v budoucnu nepáchal trestnou činnost a vedl řádný život, provádí také odborné vedení.

Probační dohled je pravidelný kontakt pachatele trestné činnosti s probačním úředníkem, kontrola nad dodržováním povinností uložených pachateli soudem, nebo vyplývající ze zákona.

Dohled je soubor kontrolních aktivit, které mají za cíl ohlídat pachatele, aby dodržoval uložená omezení a plnil uložené povinnosti.

Kontrola je soubor aktivit ke zjištění, zda odsouzený řádně plní podmínky a povinnosti spojené s alternativními tresty

Mediace je klidné vyřešení sporu a snaha o nalezení společné dohody.

Kriminalita je soubor trestných činů, které jsou uvedeny v zákoně, spáchaných konkrétní osobou či osobami

Mediační služba zprostředkovává řešení sporů

Mediátor řídí spory a pomáhá stranám zainteresovaným ve sporu, aby našly řešení, které bude přijatelné pro zmíněné strany.

Alternativní trest je možné vysvětlit jako „jiný“ trest, než trest odnětí svobody.

3 HISTORIE V PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBĚ A JEJÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Své kořeny má mediace již ve Starověku, a to v kulturách čínských, arabských, židovských, japonských a afrických. V Japonsku byli mediátory starostové obcí, v afrických kmenech to byla neformální kmenová rada. Již čínský filosof Konfucius hlásal mír a porozumění, a, že vyřešit spor dohodou je účinnější než donucovací prostředek. Moderní mediace v podstatě, jak jí známe dnes, se začala vyvíjet v USA a Kanadě na počátku minulého století.

Co se týče rozšíření mediace do USA, tak s tímto přišli přistěhovalci z Číny a židé. Mediace byla řešením sporů v komunitách USA a Kanadě až do 70. let 20. století, kdy se dostávala postupně do oblasti konfliktů a komerčních sfér. V 70. letech se v České republice začala mediace rozvíjet jako samostatná profese.

Kostely byly místem pro mediaci, duchovenstvo bylo většinou prostředníkem mezi zločinci, úřady a rodinami a tuto funkci zastávali také židovští rabíni. Mediace je z latinského slova „být uprostřed“ počestěné jako „zprostředkování“, znamená to vlastně klidně vyřešit spor a dojít k nějaké dohodě¹.

3.1 Historie Probační a mediační služby v České republice

V roce 1994 se začala rozvíjet mediační a probační služba díky Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestním soudnictví. V roce 2000 vyšel zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě, účinný od 1. 1. 2001, který samotnou činnost této služby upravuje. V úvodu bylo vysvětleno, jakým způsobem se prezentuje mediace. Mediace byla v soukromém právu jako taková upravena v roce 2012 a to zákonem 70/2012 Sb. zákon o mediaci a změně některých zákonů.

Probace je z latinského zkoušení, ověřování. Pokud budeme hovořit o trestním právu, má to význam jako dohled nad obviněným, obžalovaným, odsouzeným a dohled nad výkonem alternativních trestů.

¹ Historie mediace: jak vznikla?. *Český mediátor* [online]. 2019 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <http://www.ceskymediator.cz/cs/historie-mediace-jak-vznikla/>

Na začátku 70. let 20. století se někteří jednotlivci snažili pracovat s pachateli trestných činů a snažili se zjišťovat a odstraňovat příčiny porušování trestních norem. Samozřejmě se hledělo na tradice z oblasti sociální práce. Postupně se začal vytvářet systém kurátorů a práce sociálních pracovníků ve vězeňství. Začaly vznikat různé projekty.

Sociální kurátoři zde byli hlavně pro sociálně nepřizpůsobivé občany, kteří byli propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody. Snažili se je zařadit do společnosti tak, aby dále nepáchali trestnou činnost. Sociální kurátoři nejprve pracovali s dospělými odsouzenými a později s dětmi a mládeží. V oblasti dětí byla práce kurátora omezena pouze na kontrolu, nyní je práce s dětmi a mladistvými konána dle účinného zákona č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších zákonů, ve věcech o soudnictví ve věcech mládeže².

Sociální pracovník ve věznici dříve plnil funkci jakéhosi prostředníka mezi odsouzeným a rodinným prostředím odsouzeného. V současné době má mnohem více povinností s odsouzenými, kdy je odsouzeným individuálně vymyšlen různý nápravný program. Tento program má za cíl odsouzeného připravit na návrat do společnosti.

V roce 1991 se vyskytl pojem Mimosoudní alternativa, kterou popisuje kniha³ *Probace a mediace*, kdy novým pojmem bylo alternativní zapojení pachatele, tak aby toto zapojení mělo za cíl odstranění následku jednání se zapojením poškozeného⁴. Tedy můžeme hovořit o zapojení mediátora, který působil jako prostředník při řešení sporu mezi obviněným a poškozeným. V roce 1993 se zavedl institut odklonu (podmíněné zastavení trestního stíhání) a to novelou zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), a od roku 1996 byly zavedeny další alternativní tresty, a to obecně prospěšné práce a narovnání. U trestu obecně prospěšných prací, však vznikla nutnost, aby se na odsouzeného dohlíželo, zda tento trest vykonal. Tak orgány činné v trestním řízení a odborníci v sociální sféře dali základ k vzniku zákona o probaci a mediaci. V roce 1997 byly novelou č. 253/1997 zákona č. 140/1961 Sb. trestní zákon, přidány další

² Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

³ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

⁴ Tamtéž, s.11.

alternativní tresty, a to podmíněné upuštění od potrestání s dohledem probačního úředníka podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem⁵.

Probaci chápeme jako testování osoby, nad kterou je stanoven dohled. Je součástí soudních rozhodnutí, což mediace není. Probace se opírá o autoritu státu a setkáváme se s ní při uplatnění a výkonu alternativních trestů. Probace v sobě spojuje kontrolu a testování osoby, ale i psychosociální vedení, pomoc a pozitivní motivaci⁶.

Pojem restorativní justice v sobě zahrnuje zprostředkování (mediaci) komunikace mezi pachatelem a obětí trestných činů. Vývoj této restorativní justice byl zaznamenán v roce 1999, kdy se vycházelo z velkých zkušeností z uplynulých let, ale i zkušeností ze zahraničí. V roce 2000 byl přijat zákon o Probační a mediační službě zák.č. 257/2000 Sb., jehož platnost nastala 11.8.2000 a účinnost od 1.1.2001. Díky tomuto zákonu se konečně probace a mediace začala zařazovat do soudní praxe.

S příchodem zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictvích ve věcech mládeže se upravil postup při řešení trestných činů u osob mladších 18 let. Tento zákon se dotýká Probační a mediační služby zejména v tom, že pracovníci Probační a mediační služby zodpovídají za dohled nad mladistvými, pokud byl takovýto dohled uložen. Pokud uložen nebyl, tito pracovníci dohlížejí na to, aby mladistvý vedl řádný život a ve zkušební době nepáchal trestnou činnost, zapojoval se aktivně do různých programů a aby již trestnou činnost nepáchal.

3.2 Restorativní justice

Restorativní justice je myšlenkový proud, který ovlivňuje trestní justici. Tehdejší trestní systém náležitě nezohledňoval a nezajišťoval ochranu práv obětí trestných činů a poškozených. Bylo třeba zajistit, aby oběti a poškození byli řádně odškodněni a dosáhlo se potřebné satisfakce⁷. Právě publikace Howarda Zehra, který je průkopníkem konceptu

⁵ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s.12. ISBN 978-80-7367-757-2.

⁶ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2000, s 16-17. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 8071793507.

⁷ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 10. ISBN 80-902998-1-4.

restorativní justice, je novým chápáním pojmu spravedlnosti, jak toto nové chápání uplatňovat praxi, tak aby vyřčené bylo srozumitelné pro všechny⁸.

Setkání tváří v tvář pachatele s obětí, tedy člověkem, kterému způsobil újmu, je významný, neboť do určité doby toto trestní právo neznalo. Pokud neexistuje vůle o setkání pachatele a oběti, lze využít prostředníka. Tímto prostředníkem může být Probační a mediační služba.

3.3 Právní úprava Probační a mediační služby

Právní úprava Probační a mediační služby je zakotvena v zákoně č. 257/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Byla zřízena jako zprostředkovatel řešení konfliktů spojeného s trestnou činností, také k zajištění efektivnosti a výkonu alternativních trestů a opatření, a to vše s ohledem na poškozené a hlavně na prevenci kriminality. Probační pracovníci se tedy pohybují mezi právem jako takovým a sociální prací. Probačním úředníkem se může stát pouze fyzická osoba, bezúhonná, plně způsobilá k právním úkonům. Musí mít ukončené vysokoškolské vzdělání v magisterském oboru společenskovědní obor a musí úspěšně složit odbornou zkoušku úředníka Probační a mediační služby⁹.

Probační a mediační služba se zabývá osobami, na kterých byla spáchána trestná činnost, ale v největší míře se zabývá osobami, které spáchaly či páchají trestnou činnost. V souvislosti s tím, pomáhá při odstraňování následků trestného činu poškozeným a dalším osobám dotčeným trestným činem¹⁰.

Probační a mediační služba provádí v rámci své působnosti úkony na pokyn orgánů činných v trestním řízení a ve vhodných případech v oblasti mediace i bez takového pokynu, zejména z podnětu obviněného a poškozeného. V těchto případech o tom neprodleně informuje příslušný orgán činný v trestním řízení, který může rozhodnout, že věc se k mediaci nepředává a mediace proto dále prováděna nebude¹¹.

⁸ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 3. ISBN 80-902998-1-4.

⁹ Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě § 6 odst. 2

¹⁰ Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě § 4 odst. 3

¹¹ Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě § 4 odst. 7

Také je oprávněna opatřovat informace a poznatky o osobě obviněného, nebo o stanoviscích poškozeného, které jsou významné pro rozhodnutí buď soudu, nebo státního zástupce¹².

Probační a mediační služba provádí součinnost s orgány sociálního zabezpečení, se školami a školskými zařízeními, poskytovateli zdravotních služeb, s náboženskými společnostmi, různými sdruženími, nadacemi a institucemi. Dále s humanitními cíli a v případě potřeby koordinuje probaci a mediaci v trestním řízení, spolupracuje s orgánem sociálně-právní ochrany mládeže, obrací se svými dotazy a šetřením na státní orgány, právnické a fyzické osoby, je oprávněn vyžadovat si opis rejstříku trestů a opis z evidence přestupků. Pokud je obviněný ve vazbě, či výkonu trestu odnětí svobody, spolupracuje s Vězeňskou službou a justiční stráží České republiky¹³.

¹² Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě § 4 odst. 8

¹³ Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě § 5

4 JEDNOTLIVÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY UPRAVUJÍCÍ ČINNOST PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY

Jak bylo již v úvodu zmiňováno, základním pilířem pro Probační a mediační službu je zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů. Organizační řád Probační a mediační služby ve znění Příkazu č. 7/2017 stanovil ředitel Probační a mediační služby, že je základním předpisem a je veden v souladu se zákonem č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb. Tento řád upravuje vnitřní uspořádání Probační a mediační služby, vnitřní a vnější vztahy a náplň činnosti jednotlivých organizačních útvarů¹⁴.

V čele Probační a mediační služby stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Jeho úkolem je organizovat, kontrolovat a řídit činnost Probační a mediační služby, vydávat vnitřní předpisy, je zmocněn pověřovat a koordinovat činnost středisek v „soudním kraji“ což je daný region a spoustu dalších činností, které jsou zakomponovány ve STATUTU Probační a mediační služby ČR¹⁵.

Aby však mohla Probační a mediační služba dobře fungovat, musí se také řídit jinými zákony a nařízeními. Jedním z nich je zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů¹⁶. Tento zákon byl přijat v souladu s předpisy Evropské unie a zabývá se právem obětí trestných činů, poskytováním peněžité pomoci obětem trestných činů státem a vztahy mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů¹⁷.

Dalším zákonem, kterým se Probační a mediační služba řídí je zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník¹⁸. Dohled nad obviněnými, obžalovanými či odsouzenými, který Probační a mediační služba vykonává je dále upraven právě v tomto trestním zákoníku. Dohledem se v trestním zákoníku rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby, kdy účelem dohledu je sledování a kontrola chování pachatele, odborné vedení a pomoc pachateli, aby v budoucnu nepáchal trestnou

¹⁴ PMS: Probační a mediační služba[online]. ©2019 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: www.pmscr.cz/download/03_OR_RAD_PMS_aktual_cervenec_2017.pdf

¹⁵ Statut Probační a mediační služby. Pmscr.cz [online]. 2008 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/02_STATUT_PMSCR_aktual_2008.pdf

¹⁶ Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

¹⁷ Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů § 1

¹⁸ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník

činnost a úspěšně se zapojil do společnosti¹⁹. Povinností a oprávněním probačního úředníka je vykonávat dohled nad pachatelem s vytvořeným probačním plánem, plnit pokyny předsedy senátu a dohlížet, aby vedl řádný život²⁰. Pokud pachatel poruší, nebo opakovaně poruší, a to závažným způsobem, podmínky dohledu, či probační plán, probační úředník, bez zbytečného odkladu informuje předsedu senátu, který dohled uložil. Pokud pachatel poruší podmínky méně závažně, úředník Probační a mediační služby pachatele poučí, upozorní ho na porušení a musí opět informovat předsedu senátu²¹. Za ty závažné se považuje například opakované porušování (nevykonání) probačního programu, či páchání další trestné činnosti v průběhu dohledu stanoveného soudem. Za méně závažné je považována například ta skutečnost, že odsouzený poruší jednou podmínky dohledu, bylo mu ze strany probačního úředníka domluveno, a on již podmínky dohledu neporušil. Pokud se nestanoví jinak, probační úředník sepíše jednou za šest měsíců zprávu předsedovi senátu o tom, jak probíhá dohled či probační program, jak si pachatel plní své povinnosti a v jakých poměrech například pachatel v době dohledu žije²². Zvláštní pozornost můžeme věnovati spolupráci Probační a mediační služby při zajišťování výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce²³. V souvislosti s trestem zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce je třeba také zmínit zákon č. 141/1961 Sb, Trestního řádu ve znění pozdějších předpisů, kdy probační úředník s odsouzeným projedná podmínky zákazu, poučí jej o následcích nesplnění těchto povinností a bude bdít nad dodržováním tohoto zákazu. O zákazu rozhodne předseda senátu a toto rozhodnutí musí být pravomocné²⁴.

Dalším je zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, a to výchovná opatření spočívající v dohledu, programu, změně či ukončení.

¹⁹ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 49

²⁰ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 51 odst. 1

²¹ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 51 odst. 2

²² Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 51/ odst. 3

²³ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 77

²⁴ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 350i

4.1 Výchovná opatření u mladistvých a dohled probačního úředníka

Výchovnými opatřeními se rozumí:

- dohled probačního úředníka-probační program;
- probační program;
- výchovné povinnosti;
- výchovná omezení;
- napomenutí s výstrahou.²⁵

Dohled probační úředník provádí pravidelně a sleduje chování mladistvého v jeho rodině a jak výchovně působí vychovatelé. Kontroluje uložená omezení a společně mladistvého vede k řádnému životu, tak aby neopakoval trestnou činnost²⁶.

Probačním programem se probační úředník snaží pomocí výcviku či poradenství uvést mladistvého do řádného života. Omezuje tím mladistvého na běžném způsobu života, usměrňuje ho v chování, aby nejednal v rozporu se zákonem, a urovnává vztah mezi ním a poškozeným. Programy jsou různé, mohou být přímo dané Ministerstvem spravedlnosti či mohou být individuální, nesmí však být v rozporu se zákonem a se zájmy mladistvého²⁷.

Probační služby zajišťují výkon alternativních trestů a opatření. Je nutné neustále vyvíjet rozvoj probace a mediace. Musí se klást důraz jak na rozvoj odborné práce s pachateli, tak i s oběťmi trestných činů. Alternativní tresty by měly být ukládány pachatelům, u nichž to má smysl. Jedná se o výchovné tresty a ze strany Probační a mediační služby musí docházet k pravidelným a účinným kontrolám, musejí být schopni rychle reagovat, pokud pachatel poruší podmínky trestu, a to nejlépe se soudci a státními zástupci²⁸.

²⁵ Zákon č. 218/2003 Sb. O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů § 15 odst. 2 písm. a) až e)

²⁶ Zákon č. 218/2003 Sb. O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů § 15 odst. 2, § 16 odst. 1

²⁷ Zákon č. 218/2003 Sb. O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů § 17

²⁸ KONCEPCE ROZVOJE PROBACE A MEDIACE DO ROKU 2025. *Pmscr.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/2017_Koncepce_PM_do_roku_2025.pdf

5 ALTERNATIVNÍ TRESTY

Alternativní tresty²⁹, které se ukládají pachateli, jsou jiné než trest odnětí svobody. Je možné říci, že se mu ukládají jiné povinnosti či různá omezení. Alternativní tresty mají za cíl napravit pachatele a ulehčit již tak přeplněným věznicím. S výkonem alternativních trestů je spojena Probační a mediační služba.

Druhy alternativních trestů:

- domácí vězení;
- obecně prospěšné práce;
- propadnutí majetku;
- peněžitý trest;
- propadnutí věci;
- zákaz činnosti;
- zákaz pobytu;
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce;
- vyhoštění.³⁰

Vyjmenované alternativní tresty jak už v širším, tak v užším pojetí, jsou nedílnou součástí zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. Trestu domácí vězení bude věnována zvláštní kapitola této bakalářské práce. Tresty ztráta čestných titulů nebo vyznamenání a ztráta vojenské hodnosti, nejsou pro tuto práci důležité, je však nutno je zde zmínit s ohledem na to, že jsou součástí trestního zákoníku.

„Systém alternativních opatření je možné vymezit jako souhrn institutů, jejichž primárním účelem je nahrazování nepodmíněného trestu odnětí svobody, jejich uspořádání a vzájemné vztahy mezi nimi“³¹.

²⁹ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník

³⁰ Zákon č. 40/2009 Sb. § 52 odst. 1 písm. b, c, d, e, f, g, h, i, l

³¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, s. 30. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9.

5.1 Alternativní tresty v širším pojetí, propadnutí majetku, peněžitý trest a propadnutí věci

Tyto tresty patří mezi tresty majetkové. Obecně lze říci, že propadnutí majetku je trestem nejpřísnějším, neboť se týká majetkové oblasti samotného pachatele. Má přesně vymezeno, za které tresty je možné tuto sankci uložit, avšak v žádném případě nesmí ohrozit životní potřeby pachatele. To znamená, že mu musí ponechat takový majetek, který je základem k jeho existenci, nebo pokud pečuje o výchovu a výživu jiné osoby, nesmí být ohrožena ani tato osoba. Trest propadnutí věci nelze uložit mladistvému, stejně tak jako trest zákazu pobytu³².

Zákaz pobytu vymezuje území, kam pachatel nesmí vstoupit a nesmí zde pobývat. Touto sankcí se pachateli omezuje svoboda pohybu na určitém území. Tento trest má jediný účel, vyřadit pachatele z prostředí, které má souvislost s jeho kriminálním chováním. Soud může tento zákaz uložit na dobu od jednoho roku do deseti let za úmyslný trestný čin a může být uložen i samostatně³³.

Zákaz činnosti je takový trest, který zakazuje výkon určitého zaměstnání, povolání, funkce nebo takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis. Soud může tento trest uložit od jednoho roku do deseti let a může být uložen i samostatně³⁴. Příkladem může být zákaz práce s mládeží v případě, kdy se pachatel dopustil trestného činu pohlavního zneužití na dětech mu svěřených, v době, kdy vykonával vedoucího na dětském táboře.³⁵

Vyhoštění lze uložit pachateli, který není občanem České republiky, nebo mu není přiznán statut uprchlíka, nebo není občanem Evropské unie, jeho rodinným příslušníkem a má na území České republiky trvalý pobyt. Nebo je cizincem, kterému není přiznán statut rezidenta v České republice, nebo se nepodařilo zjistit pachatelovu příslušnost. Účelem tohoto trestu je pachateli zamezit v dalším páčání trestné činnosti na území České republiky³⁶.

³² Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 66, 67, 70

³³ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 75

³⁴ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 73

³⁵ KYNCLOVÁ, Z. a kol. *Co je dobré vědět nejen o mediaci a probaci*. 1. vydání. Praha, LexisNexis CZ, s. r. o., 2007, s. 66. ISBN: 978-80-86920-26-9.

³⁶ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 80

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce soud může uložit až na deset let, může být uložen i jako samostatný trest a jak bylo již zmíněno, tento zákaz lze uložit i mladistvému a na tento trest dohlíží Probační a mediační služba³⁷.

5.2 Alternativní trest v užším pojetí – obecně prospěšné práce, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody

Trest obecně prospěšné práce, zde se jedná o trest, který se velmi často používá v českém trestním právu. Jedná se o ukládání trestu pro pachatele, kteří se dopustili méně závažné trestné činnosti. Uděluje se v rozsahu od 50 do 300 hodin³⁸ (u mladistvých do 150 hodin, dle zákona č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, § 26, odst. 1) a musejí být vykonány do dvou let od doby nařízení tohoto trestu soudem. Tento trest lze uložit i samostatně. Na výkon tohoto trestu dohlíží Probační a mediační úředník. V případě, že dojde k maření výkonu trestu, lze trest přeměnit na trest odnětí svobody, kdy jedna neodpracovaná hodina je rovna jednomu dnu trestu odnětí svobody³⁹.

Podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody⁴⁰ je dalším z alternativních trestů, které nejsou záměrně uvedeny v kapitole, kde jsou vyjmenované alternativní tresty. Je to trest, který je ukládán možná o trochu častěji než trest obecně prospěšných prací. A přestože je v názvu „...k trestu odnětí svobody“ k odnětí svobody nedochází, neboť pachatel je nadále na svobodě. Musí se však celou dobu, kdy podmínka tohoto práva vykonávat trest na svobodě trvá, chovat řádně, nepáchat další či stejnou trestnou činnost. V případě, že se pachatel choval řádně a vyhověl uloženým podmínkám, soud vysloví ještě nad pachatele dohled. Podmíněný odklad výkonu trestu svobody s dohledem, má za cíl sledovat a kontrolovat chování pachatele a poskytnout mu potřebnou péči a pomoc ve zkušební době. Dále může soud vyslovit, že se odsouzený osvědčil a v tom případě se na pachatele musí hledět tak, jako by nebyl nikdy odsouzen. V případě, že podmínku poruší, může mu být trest přeměněn na trest odnětí svobody nepodmíněně⁴¹.

³⁷ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 76

³⁸ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 63

³⁹ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 65 odst. 2 písm. a

⁴⁰ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník oddíl 6

⁴¹ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 81-87

5.3 Ostatní alternativní tresty

Odklon v trestním řízení jsou zvláštní způsoby trestního řízení. Jsou plnohodnotné ke standardnímu projednávání věci v hlavním líčení a zpravidla zde chybí stádium soudního projednání dané věci. Typy odklonů jsou:

- podmíněné zastavení trestního stíhání;
- narovnání;
- trestní příkaz;
- podmíněné odložení podání návrhu na potrestání;⁴²
- odstoupení od trestního stíhání (řízení ve věcech mládeže dle zákona č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů dle § 70, § 71).

Zákon výslovně stanoví podmínky pro využití každého jednotlivého druhu řízení a soud se musí řídit základními zásadami trestního práva procesního rovnosti stran, presumpce nevin, zásad rychlosti a hospodárnosti a v neposlední řadě je velmi významný zájem poškozeného. Probační a mediační služba hraje roli zprostředkovatele k urovnání konfliktu mezi poškozeným a obviněným, kdy mediátor může připravit dohodu o způsobu náhrady vzniklé škody a řešit následky mezi nimi. Může také připravit podklady pro podmíněné zastavení trestního stíhání, či narovnání a kontrolovat plnění těchto dohod.

Podmíněné zastavení trestního stíhání je rozhodnutím prozatímním, je vázáno určitými podmínkami a povinnostmi obviněného. Trestní odpovědnost obviněného tedy trvá a trvá do doby skončení zkušební doby. Tato zkušební doba se stanoví od šesti měsíců do dvou let, ve výjimečných případech pěti let a běží od právní moci rozhodnutí. Toto rozhodnutí může učinit, jak státní zástupce v přípravném řízení, tak soud. Obviněný musí splnit podmínky pro rozhodnutí podmínečného zastavení trestního stíhání, kdy se jedná o přečin (sazba nedbalostních trestných činů a úmyslných s horní hranicí do pěti let), souhlas obviněného a doznání se, nahrazení škody, vydání bezdůvodného obohacení, které získal činem a obviněný nebyl souzen a jeho dosavadní způsob života dává záruky, že již v protiprávním jednání nebude pokračovat a samozřejmě se musí hledět na

⁴² Zákon č.141/1961 Sb. trestní řád, § 307, § 308, § 309, §310, § 311, § 314e, § 314g, § 179g

okolnosti případu. Pokud vše obviněný splní, soud vysloví, že se osvědčil, a tudíž se na něho musí hledět jako na osobu, která nebyla trestána⁴³.

Narovnání je opět řešením konfliktu mezi obviněným a poškozeným, kdy obviněný musí odčinit všechny škodlivé následky, které způsobil trestným činem. Podmínky, pro které rozhodnutí lze vydat je obdobné jako u podmíněného zastavení trestního stíhání, s tím rozdílem, že souhlas nedává jen obviněný, ale i poškozený. Obviněný musí prohlásit, že skutek spáchal, uhradil škodu, nebo učinil takové úkony, které vedou k úhradě škody. Obviněný složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na státní zastupitelství peněžní částku určenou pro stát k pomoci obětem trestné činnosti. Samozřejmě závisí na povaze obviněného a závažnosti spáchaného přečinu⁴⁴.

Pokud se jedná o trestní příkaz, hovoříme spíše o jakémsi zkráceném provedení dokazování, kdy trestní řízení je zjednodušené a urychlené a rozhoduje o něm samosoudce a nepředpokládá zapojení obviněného a poškozeného do řešení v trestní věci. Rozhodnutí má povahu odsuzujícího rozsudku. Z mého pohledu se však o alternativní trest nejedná, i když teorií je řazen mezi formy odklonu⁴⁵. O tomto názoru je také přesvědčen autor knihy *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě* Filip Ščerba⁴⁶.

Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání je založeno na skutečnosti, že pokud se podezřelý nepoučí, nevyhoví podmínkám mu uloženým, nebo bude znovu páchat protiprávní jednání, bude potrestán trestem odnětí svobody. Zde musí být škoda, která byla činem způsobena, skutečně uhrazena, nelze sjednat například splátkový kalendář (nelze uzavřít dohodu mezi poškozeným a obviněným o náhradě škody). Lhůta

⁴³ Odklony v trestním řízení. *Nejvyšší státní zastupitelství České republiky* [online]. 2019 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-řízení-v-trestních-a-netrestních-vecech/odklony-v-trestním-řízení>

⁴⁴ Odklony v trestním řízení. *Nejvyšší státní zastupitelství České republiky* [online]. 2019 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-řízení-v-trestních-a-netrestních-vecech/odklony-v-trestním-řízení>

⁴⁵ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. Praha: C.H. Beck, 1999, s. 445 a následující. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-216-0.

⁴⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014, 60-61. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9.

je stanovena jako u podmíněného zastavení trestního stíhání a opět je zde institut osvědčení se. O tomto rozhoduje státní zástupce ve zkráceném přípravném řízení⁴⁷.

Odstoupení od trestního stíhání, resp. rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání lze vydat, pokud jde o provinění, jehož horní hranice nepřesahuje tři roky, není zde další zájem stíhat mladistvého, trestní stíhání není účelné a potrestání není nutné k odvrácení páchaní dalších provinění. Odstoupit lze, pokud mladistvý úspěšně vykonal probační program, nahradil zcela či zčásti způsobenou škodu a poškozený s tímto souhlasí, anebo mladistvému bylo vysloveno napomenutí s výstrahou a toto rozhodnutí je pro mladistvého dostačující⁴⁸.

⁴⁷ Odklony v trestním řízení. *Nejvyšší státní zastupitelství České republiky* [online]. 2019 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-řízení-v-trestních-a-netrestních-vecech/odklony-v-trestním-řízení>

⁴⁸ Odklony v trestním řízení. *Nejvyšší státní zastupitelství České republiky* [online]. 2019 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-řízení-v-trestních-a-netrestních-vecech/odklony-v-trestním-řízení>

6 VÝKON TRESTU DOMÁCÍ VĚZENÍ

Trest domácí vězení byl zakotven v trestním právu s účinností od 1. 1. 2010 v zákoně č. 40/2009 Sb. Trestní zákon⁴⁹. Je možné tento trest vnímat jako jeden z nejpřísnějších, po trestu odnětí svobody. Rozdíl je však spatřován v tom, že pachatel vykonává svůj trest ve svém přirozeném prostředí, neztratí tím zaměstnání a nenaruší se rodinné vazby. Tento trest lze ukládat jak dospělým, tak mladistvým pachatelům. Aby tento trest mohl být uložen je zde podmínka písemného slibu pachatele, že se po stanovenou dobu bude zdržovat na určené adrese a pro výkon kontroly uloženého trestu bude poskytovat veškerou součinnost, která bude potřeba⁵⁰.

Soud, pokud uloží trest domácího vězení až na dvě léta a je to za podmínky, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu postačí uložení tohoto trestu, může být uložen i vedle dalšího trestu⁵¹.

Počátek výkonu trestu domácího vězení soud stanoví tak, aby si odsouzený mohl včas obstarat své věci. Změna výkonu trestu domácího vězení v místě a čase jsou možné, ale jen ze závažných důvodů a musí o tomto rozhodnout soud⁵². Soud může také v odůvodněných případech rozhodnout o odkladu či přerušení tohoto výkonu trestu. Tento trest lze také uložit jako přeměnu peněžitého trestu, trestu obecně prospěšných prací a trestu odnětí svobody⁵³.

Lze také přeměnit trest domácího vězení, pokud se pachatel vyhýbá nástupu výkonu trestu domácího vězení, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest domácího vězení nebo jeho zbytek, v trest odnětí svobody. Jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se rovná jednomu dni trestu odnětí svobody⁵⁴.

Zde je také možno zmínit, že soud může po podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody pachateli uložit, aby se v určitou dobu (ve dnech pracovního volna,

⁴⁹ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 60, §61

⁵⁰ Trest domácího vězení. *Pmscr.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni>

⁵¹ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník § 60 odst. 1 písm. a,b, odst. 2 písm. a,b

⁵² Trest domácího vězení. *Pmscr.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni>

⁵³ Zákon č. 40/2009 Sb. § 69, odst. 2 písm .a, § 65 odst. 2 písm. a, § 56

⁵⁴ Zákon č. 40/2009 Sb. § 61

pracovního klidu a v ostatních dnech stanovených soudem, tak aby povinnosti nebránili v zaměstnání, v lékařské péči, v bohoslužbách apod.) zdržoval v obydlí. Může mu také uložit omezení, které ho přinutí vést řádný život a nahradit případnou způsobenou škodu⁵⁵.

6.1 Historie trestu domácího vězení

Co se týče historie trestu domácího vězení, můžeme říci, že je to asi nejstarší trest, které lidstvo vůbec zná.

Galileo Galilei, který byl vyslýchán a uvězněn v budově soudu v Římě pro své názory, které poté odvolal, a díky tomu mu bylo vyhověno, aby se vrátil do Florencie, do svého domoviny a zde mu bylo uloženo domácí vězení, což bylo již v roce 1633⁵⁶. Dalšími, kdo dostal trest domácího vězení je carská rodina Romanovců, ti vykonávali svůj trest v Alexandrovském paláci v Carském Selu, nedaleko Petrohradu, to se stalo v roce 1918. Napoleon Bonaparte, i zde bychom mohli hovořit o trestu domácího vězení, neboť byl poslán na ostrov Svaté Heleny (v roce 1815) a zde se musel zdržovat až do své smrti. Ve vyhnanství byl i známý italský básník Dante Alighieri, který byl stoupencem protipapežské strany a byl v roce 1302 odejit do vyhnanství a nesměl opustit Veronu a Ravenu⁵⁷. Pokud zůstaneme v České republice, dá se hovořit i o jakémsi trestu domácího vězení u Karla Havlíčka Borovského, který byl v roce 1851 poslán do Brixenu v tehdejší jižní Tyrolsku.

V dřívějších dobách ovšem nemohly existovat elektronické náramky, či něco podobného, a proto kontrolu a výkon zabezpečovali stráží, či namátková kontrola příslušného úředníka. Zatímco je dnes ve všech evropských zemích nutný souhlas odsouzeného s trestem domácího vězení, v dřívějších dobách tomu tak nebylo a panovník, církevní hodnostář, či soud rozhodli o trestu domácího vězení, mnohdy i bez přítomnosti odsouzeného. V dnešní době nad výkonem domácího vězení v České republice dohlíží Probační a mediační služba.

⁵⁵ Trest domácího vězení. *Pmscr.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni>

⁵⁶ Galileo Galilei. *Converter.cz* [online]. ©2002 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <http://www.converter.cz/fyzici/galilei.htm>

⁵⁷ Dante Alighieri. *Literární doupě* [online]. ©2019 [cit. 2018-11-12]. Dostupné z: <http://id.johannesville.net/alighieri/zivotopis?bio=1&fig=2>

6.2 Výkon probačního úředníka z hlediska trestu domácího vězení

Práci probačního úředníka v souvislosti s uložením trestu domácího vězení je předběžně zjistit, provést šetření o sociálním zázemí pachatele, jaké jsou jeho podmínky bytové a případně další okolnosti, které vyplynou z dané situace. Po provedeném předběžném šetření může probační úředník navrhnout soudu uložení omezení či povinnost obviněnému⁵⁸.

Kontrola výkonu tohoto trestu se provádí probačním úředníkem formou namátkových kontrol v místě, kde má odsouzený vykonávat trest. Odsouzený je povinen na vyžádání umožnit vstup do místa výkonu trestu. V případě zavedení monitorovacího systému bude Probační a mediační služba spolupracovat s jeho provozovatelem a namátkové kontroly budou na středisku Probační a mediační služby doplňovány osobními pohovory s odsouzeným. V případě propuštění Probační a mediační služba poskytuje odbornou pomoc a poradenství, spolupracuje s rodinami odsouzených či osobami, u kterých je trest vykonáván⁵⁹.

V případě, že si odsouzený neplní výkon tohoto trestu, tuto skutečnost sdělí probační úředník soudu. Trest může být přeměněn na odnětí svobody nepodmíněně.

Soud při rozhodování o trestu domácího vězení musí zohlednit pracovní dobu a cestu do práce odsouzeného, zda pečuje o nezletilé dítě, k rodinným a jeho osobním záležitostem a nesmíme také zapomínat na bohoslužby a náboženská shromáždění. V některých zemích je již zaveden monitorovací systém.

6.3 Monitorovací systém

V České republice je v současné době zaveden již tolik očekávaný monitorovací systém spočívající v elektronických náramcích. Ministerstvo spravedlnosti České republiky čekalo na tyto náramky od roku 2010, kdy do trestního zákoníku vstoupil pojem trest domácího vězení. Poté se náramky testovaly.

⁵⁸ Trest domácího vězení. *Pmscr.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni>

⁵⁹ Trest domácího vězení. *Pmscr.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni>

Do léta 2018 nebylo mnoho odsouzených k trestu domácího vězení a tak Probační a mediační služba nebyla příliš zatížena prací s dohlížením nad výkonem tohoto trestu. Otázkou však je, zda soudy záměrně tyto tresty nedávaly z důvodu neexistence elektronických náramků, či s ohledem na možnou zatíženost Probační a mediační služby. Od září 2018 došlo k výraznému zlomu a Probační a mediační služba již v této době kontrolovala kolem padesáti odsouzených. V médiích se hovoří o tom, že by Probační a mediační služba měla dostat k dispozici až 2.500 náramků. V současné době je v České republice odsouzeno kolem 600 pachatelů k trestu domácího vězení. Nyní by tedy mohl nastat posun v tom, že soudy budou častěji rozhodovat o tomto trestu. Trest domácího vězení přijde stát na den na 130,- Kč, kdy 50,- Kč si z tohoto hradí odsouzený sám. Pokud by byl odsouzen k trestu odnětí svobody nepodmíněně, tedy do vězení, zaplatí stát za tohoto odsouzeného cca 1,200,- Kč⁶⁰.

Elektronický náramek se nasazuje na dolní končetinu. Ukazuje, kde se odsouzený pohybuje, kde se zrovna nachází, dokáže také odhalit, zda odsouzený dodržuje zákaz požití alkoholu, daný mu soudem. V případě takového porušení ihned náramek skutečnost ohlásí operačnímu středisku v sídle Ministerstva spravedlnosti⁶¹. Testování mají na starosti pracovníci Probační a mediační služby. Velikou výhodou tohoto trestu je, že odsouzený se nedostane k již dříve odsouzeným recidivistům, může pracovat, nepřijde tedy o své zaměstnání. Může snadněji nahradit způsobenou škodu. V případě, že odsouzený bude ve výkonu trestu odnětí svobody, přijde o svou práci, nemůže tím hradit náklady za pobyt ve vězení a nemůže nahradit ani vzniklou škodu. Tedy pokud odsouzený bude dál pracovat, může poškozenému nahradit škodu ze svého příjmu. Je pravdou, že pro osobu, která je odsouzená pro neplacení výživného, nebo maří výkon úředního rozhodnutí je určitě lepší, když si vykonává trest v domácím vězení⁶².

Elektronické náramky pak mají také hlídat například podmíněně propuštěné vězně či osoby, na které byla uvalena vazba a je zde důvodný předpoklad, že by mohli utéct a skrývat se. Náramky však nejsou pro všechny odsouzené, je třeba zohlednit také jejich

⁶⁰ HLAVÁČOVÁ, Veronika. Stát konečně spustí projekt elektronických náramků. Místo 2500 jich budou jen desítky. *IRozhlas* [online]. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/elektronicke-naramky-pro-vezne-domaci-vezeni_1809210740_haf

⁶¹ Elektronické náramky začaly minulý týden hlídat prvních 30.... *Aktuálně.cz* [online]. ©2019 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/elektronicke-naramky-zacaly-minuly-tyden-hlidat-prvnich-30-l/>

⁶² *Zpravy.aktualne.cz* [online]. 2019 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/>

zdravotní stav. Odsouzený s kardiostimulátorem či osoba, která trpí na bércové vředy, by mohla mít problém⁶³.

Výběrové řízení na elektronické náramky vyhrála společnost SuperCom, která je izraelskou společností. Tato společnost působí ve více než stovce zemí. Náramek váží 170 gramů, je prachu a vodě vzdorný, musí se nabíjet každý večer. K tomuto náramku odsouzenec dostává i telefon, který má omezené funkce. V případě, že se odsouzenec vzdálí z místa, které má povolené, probační úředník mu může na tento telefon zavolat⁶⁴.

Elektronické náramky používají ve Velké Británii, Francii a Portugalsku a v dalších 18 zemích. Jak je zřejmé, všechny státy se shodly na tom, že se snížila obsazenost věznic a tato alternativa je efektivnější k nápravě odsouzeného, neboť tento má psychosociální výcvik od dohlížejícího orgánu a je v úzkém kontaktu s tímto orgánem (u nás Probační a mediační služba). Úspěšné zařazení odsouzeného k trestu domácího vězení do společnosti je tam, kde osoby mají stabilní sociální prostředí, podporu rodiny a spolupracují⁶⁵.

Od roku 1996 se elektronického monitoringu využívá v USA (Spojené státy Americké). USA je průkopníkem monitorovacího systému a nyní mají velký výběr elektronických monitorovacích zařízení. Z historie je možné pro zajímavost zmínit, že se soudce z Nového Mexika, USA nechal v osmdesátých letech inspirovat jedním z dílů komiksu o Spidermanovi a právě on zahájil ukládání trestních sankcí pomocí monitorovacího zařízení. Takové zařízení vyrobil M.T.Goss, bývalý obchodní zástupce firmy Honeywell, což byla počítačová firma. V roce 1983 byl takový trest spojený s tímto zařízením nasazen pěti odsouzeným. Poté se tato zařízení rozmohla takřka po celých státech. Monitoring má v sobě zabudovaný jak GPS (Global positioning system) tak

⁶³ Elektronické náramky po devíti letech začaly hlídat první domácí vězně. *Echo24.cz* [online]. 2018 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SGUif/elektronicke-naramky-po-deviti-letech-zacaly-hlidat-prvni-domaci-vezne>

⁶⁴ VLKOVÁ, Jitka. Elektronické náramky brzy odstartují, trestů domácího vězení bude přibývat. *Idnes.cz* [online]. 2018 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/elektronicke-naramky-start-domaci-vezeni-supercom.A180809_203853_domaci_zaz

⁶⁵ DOSTÁL, Dalibor a Zina PLCHOVÁ. Domácí vězení: ušetřené miliony v nedohlednu. *Euro.cz* [online]. 2011 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/domaci-vezeni-usetrene-miliony-v-nedohlednu-862019>

datový přijímač, který komunikuje se zařízením umístěným v obydlí, kde odsouzený trest vykonává⁶⁶.

6.4 Srovnání v okolních zemích z pohledu alternativního trestu domácího vězení

Pokud zamíříme hluboko do naší historie, trest domácího vězení byl udělován, ať už obyčejným občanům, tak i šlechtě, či panovníkům. V dřívějších dobách neexistovalo žádné monitorovací zařízení a na výkon trestu se dohlíželo fyzicky. Tedy kompetentní pracovník činil namátkové kontroly, zda odsouzený trest domácího vězení dodržuje. Takto tomu bylo až do roku 1964, kdy byl udělen patent přístroji, který elektronicky monitoroval odsouzené. Je pravdou, že další vývoj tohoto monitorovacího zařízení byl přerušen, neboť zde byly obavy o přílišné zasahování do života osob, které měly na sobě monitorovací zařízení. V roce 1983 však již bylo 5 odsouzeným ve Spojených státech Amerických nasazeno monitorovací zařízení, které bylo od roku 1964 vylepšeno. Poté se přidávaly další státy USA, a protože věznice v USA byly velmi přeplněné a náklady vynakládané na vězně obrovské, byl tento monitoring rozšířen do legislativy většiny států USA.

Monitorovací zařízení se také dostalo do Evropy. Zatímco v USA měl alternativní trest domácí vězení spíše trestající charakter, v evropských zemích se tímto trestem snažili spíše odsouzené napravovat. V evropských zemích začal monitoring kolem 90. let minulého století, a to různými způsoby. Některé evropské státy používají tento trest jako samostatný, jinde musí být součástí jiného, anebo mají zvláštní stanovené podmínky. Elektronický monitoring se někde používá při hlídání vězně, aby bylo zřejmé, kde se pohybuje, když není ve věznici, např. při propustce apod. Někde tento elektronický monitoring používají i v samotné věznici, jinde se dávají osobám, kterým má tento monitoring nahradit vazbu. Je také patrné, že se v evropských zemích elektronický monitoring příliš nevyužívá pro mladistvé. Z jakého důvodu je toto možné si možná můžeme vysvětlit tím, že výchovná zařízení nejsou tak přeplněná, jako věznice, kterým je třeba ulevit. V Evropě není příliš rozšířený elektronický monitoring, a proto není možné ani s určitostí ani říci, zda jsou efektivní z pohledu snižování recidivy anebo zda

⁶⁶ *Justice.cz* [online]. ©2019 [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx,o=23&j=33&k=6368&d=338780>

se odsouzený napravil a již nikdy nepáchal trestnou činnost. Co však říci můžeme je, že monitorovací zařízení může být vnímáno i jako ochrana poškozených před odsouzenými⁶⁷.

První evropskou zemí, která zavedla elektronická monitorovací technologie, byla v roce 1989 Anglie a Wales. V roce 2016 se tento monitoring používal v největší míře k zákazu vycházení, předčasnému propuštění z výkonu trestu. Začalo se objevovat první monitorování na alkohol a také monitorování obětí trestných činů. Evropská unie zahájila projekt v roce 2014, a dokončila jej v roce 2016. Tento projekt se zabýval studií o vhodnosti alternativy k výkonu trestu odnětí svobody, s cílem snížení přetíženosti věznic. Klíčem tohoto projektu bylo používání elektronického monitoringu ve třech fázích trestního soudnictví, tedy v přípravném řízení, ve vykonávacím řízení a po jeho propuštění. Účastnilo se ho pět evropských univerzit. Na základě tohoto projektu byly vypracovány vždy dvě zprávy obsahující nálezy ke každé příslušné jurisdikci. Týká se to zemí: Anglie a Wales, Belgie, Německo, Nizozemsko a Skotsko. Zajímavostí je, že Německo používá od roku 2016 elektronický dohled nad pobytem osob, jež nemají příslušné povolení k pobytu. V Polsku začali s elektronickým dozorem v roce 2009 a na Slovensku od roku 2016. V tomto roce Slovensko udělilo trest domácího vězení 23 odsouzeným a elektronický monitoring byl použitý na 15 odsouzených. Rakousko má také zavedený elektronický systém a nazývají ho „Elektronické dohledové vězení“ nebo „náramek na kotník“. Tento projekt byl v Rakousku představen v roce 2010, podmínkou je nepřekročení hranice horní sazby 12 měsíců a osoba musí být společensky začleněná. Toto „Elektronické dohledové zařízení“ má zcela nahradit výkon trestu odnětí svobody, anebo ho zkrátit. Rozhodnutí o udělení tohoto trestu vydává příslušné vedení věznice jako řídicí orgán⁶⁸.

Spolkový kriminální úřad dostal pravomoc od německé vlády používat elektronické náramky pro extremisty, kteří by mohli chystat útok. Někteří však zpochybňují tento akt, zda je v souladu s německou ústavou, když nosí náramky ti, kteří nebyli odsouzeni. Od roku 2011 takto sledují již pachatele násilných a sexuálních

⁶⁷ Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem: Historie. *Justice.cz: Katalog životních situací* [online]. 2017 [cit. 2018-12-11]. Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/zahranicni-zkusenosti-s-elektronicky-m-monitoringem>

⁶⁸ Tamtéž.

trestných činů, kteří byli odsouzeni alespoň ke 3 letům vězení. V roce 2017 v Německu nosilo náramek 88 odsouzených⁶⁹.

V České republice se teprve elektronický monitoring rozvíjí, tedy na nějaké závěry v této oblasti si budeme muset ještě počkat.

6.5 Monitoring v praxi z pohledu probačního úředníka

V České republice je nasazování náramků teprve na začátku, seznamují se s nimi nejen samotní odsouzení, ale i probační a mediační úředníci. Jedná se o malou černou krabičku s páskem na suchý zip, tato krabička váží pouhých 170 g. Jak bylo zjištěno u jedné z vedoucích pracovníků Probační a mediační služby se sídlem v Praze, v celé České republice má k 31. 1. 2019 náramky nasazeno celkem 95 odsouzených osob, z toho v Praze a Středočeském kraji jich má 35 odsouzených osob. Z tohoto celkového počtu odsouzených osob však má již 10% návrh ze strany probačních a mediačních úředníků návrh na přeměnu trest domácí vězení na výkon trestu odnětí svobody. Tyto návrhy jsou u soudu a čekají na rozhodnutí nezávislých soudů. Každá z těchto osob platí 50,- Kč denně. Kolik zaplatí stát dosud není vyčísleno. Vyčíslení nastane až po delší době. Náramky v České republice fungují zhruba od září 2018 a na vyčíslení potřebuje Ministerstvo spravedlnosti delší časový úsek.

Každý odsouzený k trestu domácího vězení dostane náramek, který se nasazuje na nohu. K tomuto náramku dostane každý odsouzený nabíječku jak do elektriky, tak také powerbanku, což je záložní zdroj elektrické energie, který se skládá z jednoho nebo více akumulátorů. Dále dostane mobilní telefon, na který mu probační a mediační pracovník telefonuje, či zasílá sms zprávy. Sms zprávy také na tento telefon zasílají pracovníci operačního střediska Ministerstva spravedlnosti při upozornění, aby si odsouzený dobil svůj náramek, neboť operačnímu středisku je avizováno, že dochází k vybití používaného náramku. Je také možnost používání mobilního telefonu v soukromém vlastnictví odsouzené osoby, ale vše záleží na domluvě mezi odsouzeným a příslušným probačním úředníkem. Pokud odsouzený má k alternativnímu trestu domácí vězení uloženu také

⁶⁹ Německo chce extrémistům nasadit elektronické náramky, návrh vyvolal pochybnosti. *Eurozprávy.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-11-13]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/zahranicni/eu/181229-nemecko-chce-extremistum-nasadit-elektronicke-naramky-navrh-vyvolal-pochybnosti/>

kontrolu, zda není ovlivněn návykovými látkami, respektive alkoholem, dostává k tomuto náramku také mobilní telefon s alkoholsterem i s nabíječkou.

Náramek se používá připnutím na kotník nohy odsouzeného, je vodotěsný, a tedy se s ním může koupat ve vaně, sprchovat a je hypoalergenní. Odsouzený s ním může na vyšetření k lékaři, na CT (počítačová tomografie-nízké rentgenové záření k vyšetření celého těla) a může s tímto náramkem i na EEG (elektroencefalograf – měření činnosti mozku). Náramek není určen do vyšší teploty jak +50 stupňů Celsia, tedy odsouzený nesmí s tímto náramkem do sauny. Teplota nesmí být naopak nižší než -10 stupňů Celsia. S tímto náramkem se také nesmí odsouzený potápět do velké hloubky, kvůli podtlaku, který je ve vodě vytvářen. Pokud se náramek vybíjí a je třeba jej nabít, začne náramek na noze odsouzeného vibrovat a tím jej upozorní na to, že si má svůj náramek nabít. Na tuto skutečnost jej též upozorní operační středisko prostřednictvím sms zprávy. Dobití náramku patří mezi jednu z povinností odsouzeného v rámci výkonu trestu domácího vězení.

Náramek je aktivní po jeho aktivaci. Odsouzenému probační a mediační úředník nainstaluje v obydlí, kde bude svůj trest domácího vězení odpykávat, čidlo pobytu (PLUBOX). Toto čidlo je krabička, která se přilepuje na zeď v prostoru, kde se bude odsouzený po určenou dobu zdržovat. Pokud má obydlí s jedním pokojem, postačuje jedno toto zařízení, pokud má více pokojů, umísťuje se do každého pokoje. Dosah jednoho takového zařízení je 40 m².

Obrázek: Monitorovací zařízení, které používá Ministerstvo spravedlnosti České republiky k alternativnímu trestu domácího vězení, prostřednictvím úředníků probační a mediační služby.

Obr. 1: Monitorovací zařízení

*Zdroj:*⁷⁰

Co se týče kontroly, zda odsouzená osoba nepožila alkoholický nápoj (pokud má toto nařízeno soudem) kontrola probíhá tak, že odsouzenému namátkově na mobilní telefon, nebo telefon, který obdržel od úředníků a sdělí mu, že se podrobí zkoušce na alkohol. Tento mobilní telefon je on-line provázaný s počítačovým systémem probačního úředníka, který mu telefonuje. Je zapojena kamera, a tudíž úředník vidí, že se skutečně jedná o odsouzeného. Kontrolující probační úředník sdělí odpočítáváním odsouzenému, kdy má začít „foukat“ do alkoholtesteru, a tím je tedy znovu provedena kontrola, že se jedná skutečně o odsouzeného. V přímém přenosu, též může kontrolující probační úředník nařídit kontrolovanému odsouzenému, aby například mrkl, nebo udělal jiný pohyb k jeho identifikaci. Následně provede odsouzený kontrolní zkoušku na alkohol.

Operační středisko Ministerstva spravedlnosti monitoruje dodržování trestu domácího vězení ve svém středisku a začíná odsouzeného monitorovat od okamžiku, kdy má počátek domácího vězení stanoven soudem. Pokud soud nařídí odsouzené osobě, že se musí zdržovat ve svém obydlí například v době od 17:00 hodin do 6:00 hodin druhého dne, počíná monitoring od 17:00 hodiny a končí druhý den ráno v 6:00 hod.

⁷⁰ Probační a mediační služba ohlásila veřejnou zakázku na elektronické náramky. *Česká justice* [online]. 2015 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/01/probacni-a-mediazni-sluzba-ohlasila-verejnou-zakazku-na-elektronicke-naramky/>

Odsouzený se musí dle pravomocného rozhodnutí zdržovat ve svém obydlí, má také ale právo se například zúčastňovat bohoslužeb, navštěvovat lékaře a počítat se i cesta ze zaměstnání a do zaměstnání. Pokud odsouzený poruší svou povinnost a nesečtrvává svém ve obydlí v soudem určenou dobu, je tato skutečnost zaznamenána na operačním středisku Ministerstva spravedlnosti. Pracovník operačního střediska o této skutečnosti informuje příslušného probačního a mediačního úředníka, pokud je to v rámci pracovní doby toho příslušného úředníka. V případě, že se jedná o jeho mimopracovní dobu, telefonuje pracovník operačního střediska Ministerstva spravedlnosti odsouzenému a dotazuje se ho na to, proč není ve svém obydlí. Pokud odsouzený vysvětlí situaci anebo například i dodá příslušné potvrzení například od Policie ČR, že byl přítomen na výslechu, či jiném úkonu, nebo potvrzení od lékaře, že se podrobil lékařskému ošetření, tuto skutečnost pracovník operačního střediska pouze zaznamená. Pokud však odsouzený nesečtrvává ve svém obydlí z jiných důvodů než důležitých, tuto skutečnost nadále řeší příslušní probační a mediační pracovník, který po opakovaném porušení informuje soud a požádá případně o proměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody. Probační a mediační pracovníci však při trestu domácího vězení nemonitorují odsouzené jen přes toto zařízení, ale mohou provádět v obydlí i namátkové kontroly osobní kontrolou.

Abý mohl být uložen alternativní trest domácí vězení, musí probační a mediační úředníci provádět náročná šetření, zda odsouzený splňuje podmínky k danému trestu. Musí mít stálé bydliště, měl by být zaměstnaný, také je zde důležitý zdravotní stav. Pokud zdravotní stav odsouzeného neumožňuje nasazení monitorovacího zařízení, nelze mu tento trest uložit a jsou zde další faktory, které jsou povinni probační a mediační úředníci prověřit. Podle toho jak jsou zprávy o šetření probačními a mediačními úředníky činěny, soud rozhoduje o daném trestu.

Do současné doby není provázanost mezi Ministerstvem vnitra a Ministerstvem spravedlnosti. Odsouzená osoba, která nedodrží trest domácího vězení porušuje zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník a tudíž se dopouští přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337. Tuto skutečnost Policii ČR nedá vědět ani operační středisko Ministerstva spravedlnosti ani samotní úředníci probační a mediační služby. Probační a mediační úředníci situaci řeší návrhem či sdělením skutečnosti k soudu. Policisté ČR, kteří mají za povinnost stíhat trestné činy se tuto skutečnost dozvědí buď

náhodně, nebo až na základě sdělení samotného soudu. Jak bylo zjištěno od pracovnice probační a mediační služby, problém provázanosti, tak aby došlo k včasné informovanosti policistů je v řešení. Jak sama uvedla, celá problematika je na samém počátku a až v průběhu praxe a zkušeností jsou schopni reagovat na potřeby jak legislativní, tak i ve vztahu k osvojeným praktikám samotných náramků.⁷¹

Jeden soud v České republice přeměnil odsouzenému trest odnětí svobody, který si odpykával za vyloupení trezorů, aby si poslední rok z pětiletého trestu odbyl v domácím vězení. Požádal soudkyni, aby se mohl starat o nemocnou matku. Soud mu vyhověl s tím, že „volný režim“ měl v době od 8:00 hod. do 16:00 hod., kdy chodil do zaměstnání a mohl si dojít nakoupit, více toho nestihl. Vzhledem k tomu, že jeho matka byla vážně nemocná a její choroba propukla v plné míře, kdy byla odkázána na pomoc druhých, měl tak možnost být se svou matkou až do jejího posledního dne. Jeho pocity z nasazení monitorovacího zařízení byly v prvních 14 dnech rozpačité, nemohl si zvyknout, při spaní se v noci budil, neboť mu náramek na noze vadil. Uvedl, že později, kdy se pásek na náramku trochu vytáhl, mohl tento pootočit a postupně v noci mohl spát. Uvedl dále, že s náramkem z počátku narážel i do nábytku, ale později si na náramek zvykl a cca po 14 dnech již ani nevnímal, že jej má na noze. Vždy když s matkou jel do nemocnice, volali mu z operačního střediska Ministerstva vnitra s tím, že vidí na monitoru, že se pohybuje v areálu nemocnice a vyžadovali od něho vždy potvrzení. Později pracovníkům probační a mediační služby potvrzení předložil a věc proběhla v pořádku. Soud však nevyhověl jen jeho žádosti z důvodu péče o matku, ale také proto, že je zedník a mohl chodit do zaměstnání, a tak splácet i své dluhy, které svými krádežemi způsobil⁷². Tedy v tomto případě trest splnil svůj účel, neboť rodinné vazby nebyly přetrženy, odsouzený mohl chodit do zaměstnání a splácet své dluhy a také věznicí se tak snížily náklady, i když jen za jednoho odsouzeného. Zda se však tento pachatel poučí ze svých chyb, zda se začlení řádně do společnosti a nebude páchat další trestnou činnost, se dozvíme v budoucnosti.

⁷¹ Rozhovor s vedoucím oddělení elektronického monitoringu Praha a Středočeský soudní kraj pověřený vedením, Probační a mediační služba v Praze, Na Míčankách 1497/2, Praha 10, dne 5. 3. 2019

⁷² JANOUŠEK, Artur. Domácí trestanec si směl jako jeden z prvních v Česku sundat náramek. *Idnes.cz* [online]. 2019 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/domaci-vezeni-cesko-propusteny-trezor.A190126_140507_domaci_ble

PRAKTICKÁ ČÁST

7 STATISTICKÉ POROVNÁNÍ A ZHODNOCENÍ DOMÁCÍHO VĚZENÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Pokud chceme hodnotit, jak efektivní je ukládání alternativního trestu domácího vězení, musíme vycházet ze statistických údajů. Vzhledem k tomu, že náramky se začaly používat až v září 2018, použila jsem statistického porovnání rok 2017, rok 2014 a rok 2010 Probační a mediační služby. Statistika roku 2018 ještě není vyhodnocena, pracovník probační a mediační služby mi poskytl aktuální informace přímo od pracovníků Probační a mediační služby a tato statistika je platná k lednu 2019. Rok 2010 byl zlomový pro alternativní trest domácí vězení, a proto byla v této práci použita statistika z tohoto roku. Z tabulky za rok 2010 se dozvíme, jak soudy začaly tyto tresty udělovat. Následně byla použita statistika roku 2011, kdy po roce 2014, kdy nastala dostatečně dlouhá doba k tomu, aby soudy ze statistik, či praxe zjistily, zda je tento alternativní trest efektivní. Rok 2017 je nejčerstvějším rokem, kdy byla statistika vydána. Rok 2018 ještě z pohledu alternativního trestu domácí vězení nebyla zpracována. Statistické údaje jsem čerpala ze stránek Probační a mediační služby.

Tabulka statistiky do roku 2010 – osoby odsouzené k trestu domácího vězení. V tabulce číslo 1 jsou uvedeny jednotlivé kraje České republiky, tak jak soudy jednotlivých krajů pravomocně rozhodly o tomto alternativním trestu

Tab. 1: Statistika do roku 2010⁷³

Kraj	Pravomocná rozhodnutí v uvedených krajích za rok 2010
Praha	4 osoby
Praha-východ	7 osob
České Budějovice	16 osob
Plzeň	9 osob
Ústí nad Labem	10 osob
Hradec Králové	22 osob
Brno	18 osob
Ostrava	24 osob

Zdroj: Vlastní zpracování

⁷³ Statistika. *Probační a mediační služba v ČR* [online]. 2019 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/statistiky-2/>

Statistika pro všechny věkové kategorie za ČR rok 2010. *Mpscr.cz* [online]. 2010 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/010110_311210__Statistika_PMS_CR_pro_www.pdf

Tabulka statistiky do roku 2014 – osoby odsouzené k trestu domácího vězení. V tabulce číslo 2 jsou uvedeny jednotlivé kraje České republiky, tak jak soudy jednotlivých krajů pravomocně rozhodly o tomto alternativním trestu

Tab. 2: Statistika do roku 2014⁷⁴

Kraj	Pravomocná rozhodnutí v uvedených krajích za rok 2014
Praha	15 osob
Praha-východ	22 osob
České Budějovice	31 osob
Plzeň	33 osob
Ústí nad Labem	31 osob
Hradec Králové	18 osob
Brno	35 osob
Ostrava	44 osob

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka statistiky za rok 2017 – odsouzené osoby k trestu domácího vězení. V tabulce číslo 3 jsou uvedeny jednotlivé kraje České republiky, tak jak soudy jednotlivých krajů pravomocně rozhodly o tomto alternativním trestu

Tab. 3: Statistika za rok 2017⁷⁵

Kraj	Pravomocná rozhodnutí v uvedených krajích za rok 2017
Praha	7 osob
Praha-východ	31 osoba
České Budějovice	18 osob
Plzeň	18 osob
Ústí nad Labem	18 osob
Hradec Králové	13 osob
Brno	33 osob
Ostrava	36 osob

Zdroj: Vlastní zpracování

⁷⁴ Statistika. *Probační a mediační služba v ČR* [online]. 2019 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/statistiky-2/>

Statistika pro všechny věkové kategorie za ČR rok 2014. *Mpscr.cz* [online]. 2014 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/010114_311214_Statistika_PMS_CR_pro_www.pdf

⁷⁵ Statistika. *Probační a mediační služba v ČR* [online]. 2019 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/statistiky-2/>

Jak je patrné z tabulek, tak Obvodní soudy v hlavním městě Praze v roce 2010 uložily pravomocně trest domácí vězení v celkem 4 případech, v roce 2014 v 15 případech, v roce 2017 v 7 případech, což je statisticky nejméně za daná období.

Nejvíce udělovaly v roce 2010 domácí vězení Okresní soudy v Ostravě v celkem 24 případech, poté v Hradci Králové ve 24 případech, v Brně v 18 případech, v Českých Budějovicích v 16 případech, v Ústí nad Labem v 10 případech, v Plzni v 9 případech, v Praze-východ v 7 případech a v roce 2017 v Brně, nejméně pak jak bylo již avizováno v Obvodní soudy v Praze celkem ve 4 případech.

V roce 2014 nejvíce trest domácího vězení udělovaly Okresní soudy v Ostravě v celkem 44 případech, poté v Brně ve 35 případech, v Plzni ve 33 případech, v Českých Budějovicích ve 31 případech, v Ústí nad Labem také ve 31 případech, v Praze-východ ve 22 případech, v Hradci Králové v 18 případech a Obvodní soudy v Praze v 15 případech.

V roce 2017 nejvíce trest domácího vězení udělovaly Okresní soudy v Ostravě v celkem 36 případech, poté v Brně ve 33 případech, v Praze-východ ve 31 případech, následují České Budějovice, Plzeň a Ústí nad Labem každý kraj po 18 případech, Hradec Králové ve 13 případech a Obvodní soudy v Praze v 7 případech.

Je tedy patrné, že prvenství v udělování trestu odnětí svobody drží jednoznačně Ostrava, na posledním místě se oba posuzované roky umístilo hlavní město Praha, kdy i z mého pohledu jsou 4 případy a 7 případů velice málo. V roce 2014 sice udělily soudy v Praze 15 těchto trestů, ale i tak, ze statistického pohledu je to nejméně z celé České republiky. Hlavní město Praha má více jak 1,2 milionů obyvatel, dvě Vazební věznice v Praze 4 - Pankrác a v Praze 6 – Ruzyně a kriminalita se stabilně drží na jedné čtvrtině českého průměru. Důvodem proč se Praha bránila udělování trestu domácí vězení, je dle mého názoru z důvodu naprostého nedostatku úředníků, kteří by dokázali obsáhnout tak veliký region s více odsouzenými. Je zde také velká migrace osob, kteří nemají stabilní bydlení a tudíž nelze trest domácí vězení doporučit. Jak je patrné ve statistice, kterou mi poskytli úředníci Probační a mediační služby se tato situace s příchodem monitorovacích náramků velmi zlepšila.

Zde jsem na základě podkladů, které jsem získala od pracovníků Probační a mediační služby sestavila tabulku k datu 31. 1. 2019. Tato statistika se týká osob, které

byly odsouzeni k trestu domácího vězení a využívají monitorovacího zařízení v rámci celé České republiky.

Tab. 4: Statistika trestu domácího vězení a monitorovacího zařízení⁷⁶

Pravomocně odsouzených k 31. 1. 2019 v České republice	95 osob
Nasazené monitorovací zařízení k 31. 1. 2019 v České republice	83 osob (v Praze a Středočeském kraji je 20 osob k datu 28. 2. 2019)
Předběžné šetření úředníků Probační a mediační služby o vhodnosti trestu domácího vězení	195 osob
<i>Nedoporučeno</i>	<i>99 osob</i>
Nekontaktních	7 osob
Náhrada vazby s dohledem	11 osob
Podmíněné propuštění s dohledem	1 osoba
Přeměna trestu domácího vězení na trest odnětí svobody nepodmíněně	7 osob

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky je patrné, že z 95 odsouzených osob k domácímu vězení v České republice má 83 již monitorovací zařízení. Zajímavostí je číslo 99, kdy nebyly osoby vůbec doporučeny k trestu domácího vězení. Kladně hodnotím i náhradu vazby s monitorovacím zařízením, kdy bylo k datu 31. 1. 2019 odsouzeno již 11 osob. 195 kandidátů na trest domácího vězení teprve čeká. Na základě sdělení úředníka probační a mediační služby se v Praze a Středočeském kraji (tyto kraje jsou spojené) použilo 20 monitorovacích zařízení, bohužel kolem 10 procent odsouzených v Praze a ve Středočeském kraji, kteří již monitorovací zařízení používají má již u soudu návrh na přeměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody nepodmíněně. Ačkoli je monitorovací zařízení na samém počátku, již mnoho osob tento způsob „využívá“. Na počátku bakalářské práce bylo avizováno, že osoby s monitorovacím zařízením odsouzené k trestu domácího vězení platí denně 50,- Kč za tento trest a 130,- Kč by měl doplácet stát. Jak však bylo sděleno probačním a mediačním úředníkem, částka, kterou

⁷⁶ Vlastní zdroj: Vlastní šetření u Probační a Mediační služby

vynakládá denně stát, ještě není přesně vyčíslena a čeká se na toto vyčíslení. Je třeba konstatovat, že se značně věznicím uleví a již stát nebude muset vynakládat značné finanční náklady na každého odsouzeného ve věznici, pokud ukládání trestu domácího vězení s monitorovacími zařízeními bude mít zvyšující se tendenci.

ZÁVĚR

Princip restorativní justice jde stále kupředu. Alternativní tresty, které vychází právě z restorativní justice mají řešit konflikt mezi účastníky, či mezi normami společnosti, ve které došlo ke konfliktu. Pokud má alternativní trest přinést kladný účinek, je třeba, aby se účastníci všechny zúčastněné osoby. Česká republika se musela vyprádat s přeplněnými věznicemi a použila k tomu zkušeností evropských zemí. Musela sama usoudit, že způsob řešení postihu u odsouzených osob nenese předpokládaný efekt. Nejen, že věznice jsou přeplněné, ale stát vynakládá velké finanční prostředky na tyto odsouzené osoby. Jeden ze způsobů alternativního trestu je domácí vězení a zakoupení monitorovacího zařízení pro odsouzené, kteří podstupují trest domácího vězení, má odpomoci přeplněným věznicím a ušetřit státní peníze, neboť odsouzení nejen, že si hradí z čisti pobyt sami, ale ulehčí se i věznicím. Navíc by také mělo dojít k zefektivnění nápravy pachatelů méně závažné trestné činností. Odsouzený může dál chodit do zaměstnání, vydělávat peníze a následně hradit své dluhy, není mimo svou rodinu, takže ani rodinné vazby se nezpřetrhají.

Ve své bakalářské práci, v teoretické části, jsem popsala práci probačnických a mediačních úředníků, alternativní tresty v České republice. Kladen důraz byl na řešení alternativního trestu domácího vězení. Každý případ je individuální, je nutné, aby probační a mediační pracovník učinil potřebná šetření k tomu, zda odsouzený splňuje podmínky alternativního trestu domácího vězení. Jak bude efektivní monitorovací zařízení, které je v České republice teprve v začátku, ukáže až čas. Krátký exkurz do historie domácího vězení a také jak používají trest domácího vězení v zahraničí.

Hlavním cílem této bakalářské práce je zhodnocení a komparace statistik alternativního trestu domácího vězení. Použila jsem rok 2010, který byl klíčový, neboť alternativní trest domácího vězení byl zakomponován do zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákon, dále jsem ke srovnání použila rok 2014 z důvodu dostatečné doby k prokázání pozitivního či negativního ukládání trestu a následně rok 2017, který je nejbližší statisticky uvedených údajů k datu zpracování této bakalářské práce. Bylo zjištěno, že soudy v hlavním městě Praze udělují alternativní tresty domácího vězení velmi střídavě, ale s uvedením monitorovacích zařízení se situace lepší, jak dokazuje tabulka č. 4. Nejvíce udělovaly tresty domácího vězení soudy v Ostravě, kteří se stabilně drží v žebříčku na prvním místě. Význam alternativního trestu domácího vězení je jeden z nejdůležitějších a nejefektivnějších trestů současné trestní politiky. Velmi významnou roli zde hrají

probační a mediační úředníci, právě pro výkon alternativního trestu domácí vězení, neboť jak ukazuje statistika, počet tohoto alternativního trestu se nadále zvyšuje. Jaká bude úspora peněz ve státním rozpočtu, není možné v této chvíli zatím statisticky vykázat, ale již ta skutečnost, že celé náklady na odsouzeného v nepodmíněném trestu odnětí svobody neponese stát, je velmi pozitivní. Tento cíl byl tedy zcela naplněn.

Zpracování tématu alternativního trestu domácí vězení s novými monitorovacími zařízeními, které se postupně zavádějí do praxe, přineslo mnoho poznatků, které uplatňují probační a mediační úředníci ve své praxi. Věřím, že soudy stále více budou využívat tohoto trestu, a že tyto uložené tresty budou tak efektivní, jak se od nich očekává.

SEZNAM LITERATURY

Literární zdroje

1. KYNCLOVÁ, Z. a kol. *Co je dobré vědět nejen o mediaci a probaci*. 1. vydání. Praha, LexisNexis CZ, s. r. o., 2007. 74 s. ISBN: 978-80-86920-26-9.
2. MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. Praha: C.H. Beck, 1999. 667 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-216-0.
3. ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. 464 s. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9.
4. ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ, ed. *Probace a mediaci: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. 216 s. ISBN 978-80-7367-757-2.
5. ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. 48 s. ISBN 80-902998-1-4.

Elektronické zdroje

1. Dante Alighieri. *Literární doupě* [online]. ©2019 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <http://id.johanesville.net/alighieri/zivotopis?bio=1&fig=2>
2. DOSTÁL, Dalibor a Zina PLCHOVÁ. Domácí vězení: ušetřené miliony v nedohlednu. *Euro.cz* [online]. 2011 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://www.euro.cz/byznys/domaci-vezeni-usetrene-miliony-v-nedohlednu-862019>
3. Elektronické náramky po devíti letech začaly hlídat první domácí vězně. *Echo24.cz* [online]. 2018 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SGUif/elektronicke-naramky-po-deviti-letech-zacaly-hlidat-prvni-domaci-vezne>

4. Elektronické náramky začaly minulý týden hlídat prvních 30.... *Aktuálně.cz* [online]. ©2019 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/elektronicke-naramky-zacaly-minuly-tyden-hlidat-prvnich-30-l/>
5. Galileo Galilei. *Converter.cz* [online]. ©2002 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <http://www.converter.cz/fyzici/galilei.htm>
6. Historie mediace: jak vznikla?. *Český mediátor* [online]. 2019 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <http://www.ceskymediator.cz/cs/historie-mediace-jak-vznikla/>
7. HLAVÁČOVÁ, Veronika. Stát konečně spustí projekt elektronických náramků. Místo 2500 jich budou jen desítky. *IRozhlas* [online]. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/elektronicke-naramky-pro-vezne-domaci-vezeni_1809210740_haf
8. JANOŮŠEK, Artur. Domácí trestanec si směl jako jeden z prvních v Česku sundat náramek. *Idnes.cz* [online]. 2019 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/domaci-vezeni-cesko-propusteny-trezor.A190126_140507_domaci_ble
9. *Justice.cz* [online]. ©2019 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx,o=23&j=33&k=6368&d=338780>
10. KONCEPCE ROZVOJE PROBACE A MEDIACE DO ROKU 2025. *Pmscr.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/2017_Koncepce_PM_do_roku_2025.pdf
11. Německo chce extrémistům nasadit elektronické náramky, návrh vyvolal pochybnosti. *Eurozprávy.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-11-13]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/zahranicni/eu/181229-nemecko-chce-extremistum-nasadit-elektronicke-naramky-navrh-vyvolal-pochybnosti/>
12. Odklony v trestním řízení. *Nejvyšší státní zastupitelství České republiky* [online]. 2019 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/prubeh-rizeni-v-trestnich-a-netrestnich-vecech/odklony-v-trestnim-izeni>

13. Probační a mediační služba ohlásila veřejnou zakázku na elektronické náramky. *Česká justice* [online]. 2015 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/01/probacni-a-mediacni-sluzba-ohlasila-verejnou-zakazku-na-elektronicke-naramky/>
14. *PMS: Probační a mediační služba* [online]. ©2019 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: www.pmscr.cz/download/03_OR_RAD_PMS_aktual_cervenec_2017.pdf
15. SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 16-17. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 8071793507.
16. Statistika pro všechny věkové kategorie za ČR rok 2010. *Mpscr.cz* [online]. 2010 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/010110_311210__Statistika_PMS_CR_pro_www.pdf
17. Statistika pro všechny věkové kategorie za ČR rok 2014. *Mpscr.cz* [online]. 2014 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/010114_311214__Statistika_PMS_CR_pro_www.pdf
18. Statistika. *Probační a mediační služba v ČR* [online]. 2019 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/statistiky-2/>
19. Statut Probační a mediační služby. *Pmscr.cz* [online]. 2008 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/02_STATUT_PMSCR_aktual_2008.pdf
20. Trest domácího vězení. *Pmscr.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni>
21. VLKOVÁ, Jitka. Elektronické náramky brzy odstartují, trestů domácího vězení bude přibývat. *Idnes.cz* [online]. 2018 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/elektronicke-naramky-start-domaci-vezeni-supercom.A180809_203853_domaci_zaz

22. Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem: Historie. *Justice.cz: Katalog životních situací* [online]. 2017 [cit. 2018-12-11]. Dostupné z:
<https://justice.cz/web/msp/zahranicni-zkusenosti-s-elektronickym-monitoringem>
23. *Zpravy.aktualne.cz* [online]. 2019 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z:
<https://zpravy.aktualne.cz/>

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obr. 1: Monitorovací zařízení	34
-------------------------------------	----

Seznam tabulek

Tab. 1: Statistika do roku 2010	37
Tab. 2: Statistika do roku 2014	38
Tab. 3: Statistika za rok 2017.....	38
Tab. 4: Statistika trestu domácího vězení a monitorovacího zařízení.....	40